

TÜRKLERİN UĞRADIĞI İŞKENCE, KATLIAM VE SOYKIRIMLAR SÖZLÜĞÜ

YRD. DOÇ. DR. SALİM DURUKOĞLU* - SEVİM SALİK **

“Külgen başkalardır, yığlayan menem,
Oynagan başkalardır, inlegen menem.”¹
(Abdülhamid Süleyman Çolpan)

Tarih Türklere karşı yapılan soykırım, katliam, işkence ve sürgünler ile doludur. Biz Türkler ağıt yakmayı tercih etmediğimiz ya da başka milletler gibi bizim yerimize ağıt yakacak dostlar edinemediğimiz için, bize karşı yapılan soykırımları, sürgünleri, katliamları tarih hafızamıza kazımamış, yeterince dile getirmemiş ve çabuk unutmşuz. Türkler tarih sahnesine çıktıkları ilk dönemlerden beri hep soykırımlara, kıyımlara ve katliamlara uğramıştır. Soykırım, katliam, işkence ve sürgünlerin insanlar üzerinde yarattığı duygu, deyim yerindeyse, Türklerin iliklerine kadar işlemiştir.

Türklerin, Batı’da Viyana, Doğu’da ise Kafkaslardan çekilmeye başladığı dönemden itibaren, dünyanın çeşitli bölgelerinde sürgün, katliam ve soykırımlara

* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

** İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencisi.

Tarih Türklere karşı yapılan soykırım, katliam, işkence ve sürgünler ile doludur. Biz Türkler ağıt yakmayı tercih etmediğimiz ya da başka milletler gibi bizim yerimize ağıt yakacak dostlar edinemediğimiz için, bize karşı yapılan soykırımları, sürgünleri, katliamları tarih hafızamıza kazımamış, yeterince dile getirmemiş ve çabuk unutmuşuz. Türkler tarih sahnesine çıktıkları ilk dönemlerden beri hep soykırımlara, kıyımlara ve katliamlara uğramıştır. Soykırım, katliam, işkence ve sürgünlerin insanlar üzerinde yarattığı duygu, deyim yerindeyse, Türklerin iliklerine kadar işlemiştir.

uğradığı açık bir şekilde ortadadır. Viyana'da, Mora'da, Tripoliçe'de, Kırım'da, Hocalı'da, Doğu Türkistan'da, Kerkük'te ve dünyanın birçok bölgesinde çeşitli kıyımlara uğrayan hep biz Türkler ve Müslümanlar olmuştur. Son iki yüz yıllık Türk tarihine bakıldığında Türklere yapılan kıyımlar açıkça görülmektedir. Türklerin uğradığı katliamlar sadece bugünkü sınırlarımız dışında kalan topraklarda değil, bizzat Anadolu coğrafyasında da devam etmiştir. Ancak bugün Batı kamuoyuna baktığımız zaman bu suçlamalara maruz kalan ne tezattır ki, hep Türklerdir.

Yapılan bir araştırmaya göre, 20. yüzyılda tüm dünyada 170 milyon insan katledilmiş veya yok olmaya terk edilmiştir. Yok edilen bu insan nüfusunun sadece 110 milyonu yani üçte ikisi Komünist rejimin kurbanları olarak tespit edilmiştir. Bu yok edilen 110 milyon insanın üçte ikisi yani 60 milyondan fazlası da Türk soyludur. Bu rakamlar dehşet vericidir. Bugün Kazakistan'da hemen hemen her evde birinci derece bir yakınını bu yüzyıl içerisindeki trajedilere kurban veren Türk soylu birine rastlamak mümkündür. Türklere yapılan soykırımlar, kıyımlar, asimilasyon çalışmaları bugünde dünyanın gözü önünde acı ve açık bir şekilde devam etmektedir.

Bugün Uyguristan'da, ezeli ve ebedi Türk yurdu olan Kırım'da, bir ateş topu olan Ortadoğu'da Türk kıyımı, kırım ve asimilasyon çalışmaları olanca şiddeti ile devam etmektedir. Milyonlarca Türk'ün; dilini konuşması, dinini yaşaması, kültürünü devam ettirmesi yasaklanmış, insan gibi yaşama hakkı elinden alınmıştır. Her zaman olduğu gibi zulüm Türk'e olunca Batı'nın ve dünya kamuoyunun vicdan ve hukuk mekanizmaları devreye girmemiş, yaşananlara kör ve sağır

kalınmıştır. 5 Ekim 1938 tarihinde kurşuna dizilerek öldürülen Özbek şairi Çolpan'ın da dediği gibi;

Bu imiş; bilgi- fen, hüner asrı

Bu imiş; yükselen beşer asrı

Hadisat öyle gösterdi ki; bu asır

Yalnız; şer ve şer ve şer asrı.

Soykırım (genocide), Yunanca genos (ırk, ulus, kabile) ve Latince cide (öldürme) kelimelerinden türemiştir. Soykırım ırksal, dinsel, ulusal ya da etnik bir grubun kasıtlı ve sistemli bir biçimde yok edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kavram ilk kez Nazilerin 1933-1945 yılları arasında giriştiği toplu kıyımları tanımlayan hukuki bir kavram olarak ortaya atılmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1946 yılında soykırımın, uluslararası hukuka göre uygar dünyanın mahkûm ettiği bir suç olduğunu belirten bir karar almıştır. Genel Kurulun 1948'de onayladığı soykırım suçunun önlenmesine ve cezalandırılmasına ilişkin sözleşme, 1951 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeye göre, ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grubu tümüyle ya da kısmen yok etmek amacıyla girişilen şu eylemlerden herhangi biri soykırımdır:

a)Topluluk üyelerini öldürmek.

b)Topluluk üyelerinde ağır bedensel ve zihinsel zarara yol açmak.

c) Topluluğa, tümüyle ya da kısmen yok olmasına yol açacak yaşam koşullarını kasıtlı olarak dayatmak.

d) Topluluk içinde doğumları engellemeye yönelik önlemler almak.

Türklerin, Batı'da Viyana, Doğu'da ise Kafkaslardan çekilmeye başladığı dönemden itibaren, dünyanın çeşitli bölgelerinde sürgün, katliam ve soykırımlara uğradığı açık bir şekilde ortadadır. Viyana'da, Mora'da, Tripoliçe'de, Kırım'da, Hocalı'da, Doğu Türkistan'da, Kerkük'te ve dünyanın birçok bölgesinde çeşitli kıyımlara uğrayan hep biz Türkler ve Müslümanlar olmuştur. Son iki yüz yıllık Türk tarihine bakıldığında Türk'lere yapılan kıyımlar açıkça görülmektedir. Türklerin uğradığı katliamlar sadece bugünkü sınırlarımız dışında kalan topraklarda değil, bizzat Anadolu coğrafyasında da devam etmiştir. Ancak bugün Batı kamuoyuna baktığımız zaman bu suçlamalara maruz kalan ne tezattır ki, hep Türklerdir.

Bugün
Uyguristan'da,
ezeli ve ebedi
Türk yurdu olan
Kırım'da, bir
ateş topu olan
Ortadoğu'da Türk
kıyımı, kırımı
ve asimilasyon
çalışmaları olanca
şiddeti ile devam
etmektedir.
Milyonlarca
Türk'ün; dilini
konuşması,
dinini yaşaması,
kültürünü
devam ettirmesi
yasaklanmış,
insan gibi yaşama
hakkı elinden
alınmıştır. Her
zaman olduğu
gibi zulüm
Türk'e olunca
Batı'nın ve dünya
kamuoyunun
vicdan ve hukuk
mekanizmaları
devreye girmemiş,
yaşananlara
kör ve sağır
kalınmıştır.

e) Topluluğa bağlı çocukları başka bir topluluk içinde yaşamaya zorlamak.

Katliam sözcüğü, birtakım insanların zalimce ve rastgele öldürülmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu öldürmenin temel amaçları olarak da savaş koşulları, intikam ve yağma unsurlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, katliama uğrayan insanların kendilerini savunmak için herhangi bir hazırlıkları da yoktur ve az da olsa direnç gösterebilecek durumda değillerdir.

Sürgün kavramı, coğrafi olarak yerinden yurdundan edilme anlamı yanında siyasal, kültürel ve ekonomik boyutlar içeren bir sürece karşılık gelmektedir. Kültür ve kimliğin yaşamın her boyutuyla olan ilişkisi nedeniyle sürgün öncesi ve sonrasında yaşananları içerisine alan hafızalaştırmalar, derin sosyal ilişkiler içerisinde taşınmakta ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

İşkence, kendi başlarına ya da herhangi bir otoritenin emri ile hareket eden bir ya da birden fazla kişinin, bir diğer kişiyi bilgi vermeye, bir itirafta bulunmaya ya da diğer herhangi bir nedenle zorlamak için kasıtlı, sistematik ya da nedensiz olarak gerçekleştirdiği fiziksel ya da ruhsal acıdır. İşkence insanlık tarihinin her döneminde var olmuş bir uygulamadır. Eski çağlarda, Orta çağda ve günümüzde de otoriteye itaati sağlamak amacıyla işkence yöntemi kullanılmıştır.

“Yaşadığınız dünyada eğer kimliğiniz Türk ise Türklüğünüzü bileceksiniz.” der, Prof. Dr. İlber Ortaylı. Bu yazının amacı; Türk kimliğinin bize yüklediği sorumluluğu yerine getirmek, soykırıma, katliama, sürgüne ve akıl almaz işkencelere uğrayan atalarımıza elimizden geldikçe borcumuzu ödemektir. Yazıda Yüce Türk milletinin

uğradığı soykırım, sürgün, işkence ve katliamlara kavramlar aracılığıyla genel bir şema çizilmeye çalışılmış, sözlük mantığı içerisinde her biri bir işkence, sürgün, katliam ya da soykırıma karşılık gelen maddeler, konuyu esaslı ve etraflı bir şekilde okumaya vakti olmayacaklar için, olabildiğince özetlenmiş ve alfabetik olarak dizilmiştir.

A

Abdülhamit Süleyman Çolpan: Ünlü bir Özbek şairdir. Sovyet rejimi için tehlikeli sayılabilecek şiirler yazdığı için 5 Ekim 1938 tarihinde kurşuna dizilerek öldürülmüştür. Çolpan Türk dünyasının parlayan yıldızıdır. Ölümünden sonra da şiirleri dilden dile, gönülden gönüle aktarılmaya devam etmiştir.

Ademner: Galimcam İbrahimov'un yazdığı bir romandır. 1921-1922 yıllarında İdil-Ural bölgesinde yaşanan yapay açlık felaketini konu edinir. Yazar açlık yıllarının canlı tanığı olduğundan roman yaşanan gerçek olaylardan yola çıkarak yazılmıştır.

Ahıska Türkleri Sürgün Abidesi: Dünyanın tek sürgün abidesidir. 14 Kasım 1944 tarihinde yaşanan Ahıska Sürgünü anısına İzmir Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği tarafından İzmir'e dikilmiştir. Abide, 50 metre karelik bir alan üzerinde, 2,5 metre yüksekliğinde, 20 santimetre genişliğinde ve 30 santimetre çapındadır. Üç basamaklı beyaz mermerden yapılan abide, iki bölümden oluşur. Ön bölümün üst kısmında 14 Kasım 1944 yılında Ahıska'dan sürgün edilen binlerce kadını temsilen yaşlı bir kadının endişe ve korkuyla trene bakışı yer alır. Alt kısmında tarihçe yer alırken diğer tarafta Ahıska kalesi bulunur.

Ahmet Cevat: "Çırpınırdın Karadeniz/Bakıp Türk'ün bayrağına" şiirinin şairidir. Şiir Nuri Paşa ve Kafkas ordusunun Bakü'ye girişi, Azerbaycan Türklüğünü Ermeni ve Rus soykırımlarından kurtarması üzerine yazılmıştır.

Soykırım (genocide), Yunanca genos (ırk, ulus, kabile) ve Latince cide (öldürme) kelimelerinden türemiştir. Soykırım ırksal, dinsel, ulusal ya da etnik bir grubun kasıtlı ve sistemli bir biçimde yok edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kavram ilk kez Nazilerin 1933-1945 yılları arasında giriştiği toplu kırımları tanımlayan hukuki bir kavram olarak ortaya atılmıştır.

Bu yazının amacı; Türk kimliğinin bize yüklediği sorumluluğu yerine getirmek, soykırımı, katliama, sürgüne ve akıl almaz işkencelere uğrayan atalarımıza elimizden geldikçe borcumuzu ödemektir. Yazıda Yüce Türk milletinin uğradığı soykırım, sürgün, işkence ve katliamlara kavramlar aracılığıyla genel bir şema çizilmeye çalışılmış, sözlük mantığı içerisinde her biri bir işkence, sürgün, katliam ya da soykırımı karşılık gelen maddeler, konuyu esaslı ve etraflı bir şekilde okumaya vakti olmayacaklar için, olabildiğince özetlenmiş ve alfabetik olarak dizilmiştir.

Ahmet Han Sultan: Sovyet savaş uçağı pilotudur. İki kere Sovyetler Birliği Kahramanlık Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Tek olarak 30, grup olarak 19 Alman uçağı düşürmüştür. Ne yazık ki mensubu olduğu milleti Ruslar tarafından defaten soykırımı uğratılmıştır.

Aleksandr İsayeviç Soljenitsin: 1970 Nobel Edebiyat ödüllü Rus yazardır. Soljenitsin'in, pek çok Türk soylu halkın da hayatını kaybettiği toplama, sürgün ve çalışma kampları hakkında yazdığı kitabı Gulag Takımadaları, dünyanın birçok ülkesinde yayımlanmış ve anti-Sovyet propagandanın öğelerinden biri olmuştur. 1970 yılında layık görüldüğü Nobel Edebiyat Ödülü'nün kendisine politik nedenlerle verildiği iddia edilmiş ve 1974'te Sovyet hükümeti tarafından vatandaşlıktan çıkarılmıştır.

Arabat Katliamı: Kırım Sürgünü sırasında Arabat bölgesinde bir köyde bulunan ve sürgün sırasında unutulmuş 150 Türk'ün Stalin'in emri ile vahşice katledilmesi olayıdır. Bütün bir köy halkı, kadın ve çocuklar da dâhil, eski bir gemiye doldurulmuş, gemi Karadeniz'in ortasında batırılmıştır.

ASALA: Türkçe açılımı; Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu'dur. 1975 yılında Lübnan iç savaşı sırasında, Beyrut'ta, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin yardımı ile Agop Agopyan tarafından kurulmuş bir terör örgütüdür. Örgüt 1975 ve 1985 yılları arasında Türkiye de dâhil olmak üzere 16 farklı ülkede Türk ve diğer mülki, diplomatik hedeflere karşı terör eylemlerinde bulunmuştur.

Ermeni Terör Örgütü ASALA'nın Şehit Ettiği Diplomatlarımız ve Konsolosluk Çalışanlarımız: 27 Ocak 1973 - Los Angeles (ABD) Mehmet Baydar - Bahadır Demir, 22 Ekim 1975 -

Viyana (Avusturya) Daniş Tunalıgil, 24 Ekim 1975
 - Paris (Fransa) İsmail Erez - Talip Yener, 16 Şubat
 1976 - Beyrut (Lübnan) Oktar Cirit, 9 Haziran 1977
 - Roma (İtalya) Taha Carım, 2 Haziran 1978 - Madrit
 (İspanya) Necla Kunalp - Beşir Balcıoğlu, 12 Ekim
 1979 - Lahey (Hollanda) Ahmet Benler, 22 Aralık
 1979 - Paris (Fransa) Yılmaz Çolpan, 31 Temmuz
 1980 - Atina (Yunanistan) Galip Özmen - Neslihan
 Özmen, 17 Aralık 1980 - Sidney (Avustralya) Şarık
 Arıyak - Engin Sever, 4 Mart 1981 - Paris (Fransa)
 Reşat Morali - Tecelli Arı, 9 Haziran 1981 - Cenevre
 (İsviçre) M. Savaş Yergüz, 24 Eylül 1981 - Paris
 (Fransa) Cemal Özen, 8 Ocak 1982 - Los Angeles
 (ABD) Kemal Arıkan, 5 Mayıs 1982 - Boston (ABD)
 Orhan Gündüz, 7 Haziran - Lizbon (Portekiz) Erkut
 Akbay - Nadide Akbay, 27 Ağustos 1982 - Ottawa
 (Kanada) Atilla Altıkat, 9 Eylül 1982 - Burgaz
 (Bulgaristan) Bora Süelkan, 9 Mart 1983 - Belgrad
 (Yugoslavya) Galip Balkar, 14 Temmuz 1983 -
 Brüksel (Belçika) Dursun Aksoy, 27 Temmuz 1983
 - Lizbon (Portekiz) Cahide Mihçioğlu, 28 Nisan
 1984 - Tahran (İran) Işık Yönder, 20 Haziran 1984 -
 Viyana (Avusturya) Erdoğan Özen, 19 Kasım 1984
 - Viyana (Avusturya) Enver Ergun.

Abdülhamit
 Süleyman Çolpan:
 Ünlü bir Özbek
 şairdir. Sovyet
 rejimi için tehlikeli
 sayılabilecek
 şiirler yazdığı
 için 5 Ekim
 1938 tarihinde
 kurşuna dizilerek
 öldürülmüştür.
 Çolpan Türk
 dünyasının
 parlayan yıldızıdır.
 Ölümünden
 sonra da şiirleri
 dilden dile,
 gönülden gönüle
 aktarılmaya
 devam etmiştir.

Atina Katliamı: Atina'da 1821 yılında sadece 190'ı askerlik yapmaya uygun olan 1190 Türk güvende olacaklarına ilişkin verilen sözler nedeniyle teslim olmuş, teslim olanlar Yunanlılar tarafından vahşice katledilmiştir.

B

Bakü Katliamı:1918 yılında Rus destekli Ermeni birliklerinin Azerbaycan bölgesinde yaptığı soykırım ve etnik temizliktir.40 bin kişinin öldüğü bölgedeki soykırım, yardıma çağırılan Nuri Paşa komutasındaki Kafkas ordusu tarafından durdurulmuştur.

Balkan Savaşları: Balkan Savaşları yıllarında göçe zorlanan 15 milyon Türk'ten ancak 813 bini Anadolu'ya ulaşmış, beş milyon Türk ise açlıktan, hastalıktan ve saldırılardan dolayı ölmüştür. Geriye kalanların ise Baklanlarda muhtelif bölgelere yerleştikleri bilinmektedir.

Arabat Katliamı: Kırım Sürgünü sırasında Arabat bölgesinde bir köyde bulunan ve sürgün sırasında unutulmuş 150 Türk'ün Stalin'in emri ile vahşice katledilmesi olayıdır. Bütün bir köy halkı, kadın ve çocuklar da dâhil, eski bir gemiye doldurulmuş, gemi Karadeniz'in ortasında batırılmıştır.

Barbarlık Müzesi: 4 Aralık 1963'te başlayan olayları takip eden, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'nda görevli Binbaşı Nihat İlhan'ın evinin EOKA 'ya bağlı Rum çetecileri tarafından basılmasıyla gerçekleşen olaydan sonra bu ev müzeleştirildi ve 1 Ocak 1966 tarihinde ziyarete açıldı.

Belene Adası: 20. yüzyılın sonlarında Bulgaristan'da uygulan soykırım yıllarında on binlerce kişiye mezar olan ölüm kampı Belene'ye sürülen Türklerin dramının anlatıldığı kitaptır. Gazeteci-yazar Mehmet Türker'in bizzat dört yıla yakın kaldığı temerküz kampı ve sürgündeki hatıralarını içerir.

Belene Toplama Kampı: Bulgaristan'da Belene bölgesinde Tuna nehri kenarında II. Dünya Savaşı sonrasında rejim muhalifleri için kurulan toplama kampıdır. 23 Haziran 1986 tarihinde İnsan Hakları Komisyonu Helsinki İzleme Komitesi Bulgaristan'da 1.500 Türk'ün öldürülüp cesetlerinin Tuna Nehri'ne atıldığını, 1.500 Türk'ün de Belene Adası'na sürüldüğünü açıklamıştır. Ancak 1986'dan

sonra da Belene'de ölümler devam etmiştir.

Bitlis Katliamı: İngiltere'nin desteğiyle Bitlis ve çevresinde 1913 yılında Türkleri azınlık göstermek amacıyla Ermenilerin yaptıkları katliamdır. Binlerce Türk hunharca katledilmiştir.

Boraltan Köprüsü: Türkiye Cumhuriyeti'nin utanç köprüsüdür. Komünist rejimden kaçıp Türkiye'ye sığınan 146 Türk'ün, 1944 yılında İsmet İnönü'nün emri ile Rusya'ya teslim edildiği köprüdür. 146 Türk köprüyü geçer geçmez Rus askerleri tarafından kurşuna dizilerek öldürülür.

C

Cengiz Aytmatov: Ünlü Kırgız yazardır. Cengiz Aytmatov sadece Kırgızistan'ın, Türkiye'nin, Türk Dünyasının değil, Dünya Edebiyatının gelmiş geçmiş en büyük yazarlarından biridir. Eserleri 200'ün üzerinde dile çevrilmiştir. Bir yaşındayken babası Törekuş Aytmatov, Rus askerleri tarafından evinden alınarak

kurşuna dizilen yazar romanlarında doğrudan ya da dolaylı olarak Türk soykırımının yarattığı ve yaşattığı sarsıntıları işlemiştir.

Cengiz Dağcı: Kırım Tatarı ünlü bir roman yazarıdır. Cengiz Dağcı Türkiye'ye hiç gelmemesine rağmen eserlerini Türkiye Türkçesi ile yazmıştır. Türk soylu insanların yaşadığı; katliam, sürgün, gözaltı, tutuklama, işkence ve toplamda hem kültürel hem insani soykırımı anlatan Cengiz Dağcı, yakın dönem Türk tarihini tek başına sembolize eden bir soykırım anıtı gibidir.

Cengiz Topel: Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in uçağı, Rum uçaksavarları tarafından vurulur ve düşer. Rumlara esir düşen pilot yapılan ağır işkenceler sonucunda şehit düşmüştür.

Curcan Katliamı: 8. Yüzyılda Talas Savaşı sonrasında Arapların Türklere İslamiyet'i kabul ettirmek amacıyla yaptıkları ikinci büyük katliamdır. Ölü sayısının 30 ile 40 bin arasında olduğu tahmin edilmektedir.

Ç

Çin İşkencesi: Çinlilerin genel olarak vücudun hassas noktalarını hedef alan işkencelerine ve bu tanıma uyan diğer işkencelere verilen genel addır. Bu işkencelere dair ayrıntılar ilgili madde başlarında açıklanmıştır.

Çon-Taş Katliamı: 1938 yılında Kırgızistan SSCB'nin bir parçası iken, Çon-Taş'ta 137 Kırgız aydınının kurşuna dizilerek katledildiği olaydır. Bu katlim, Joseph Stalin'in Orta Asya'daki milliyetçi hareketleri çökertme düzeninin bir parçasıdır.

D

Dr. Nihat İlhan: Kıbrıs Türk Kuvvetleri alay doktorudur. Nihat İlhan'ın eşi ve üç çocuğu, Dr Nihat İlhan'ın evde bulunmadığı bir sırada, korunmak için sığındıkları banyo küvetinde Eokacı Rumlardan kurşunlanarak öldürülmüştür.

Boraltan Köprüsü: Türkiye Cumhuriyeti'nin utanç köprüsüdür. Komünist rejimden kaçıp Türkiye'ye sığınan 146 Türk'ün, 1944 yılında İsmet İnönü'nün emri ile Rusya'ya teslim edildiği köprüdür. 146 Türk köprüyü geçer geçmez Rus askerleri tarafından kurşuna dizilerek öldürülür.

Cengiz Dağcı: Kırım Tatarı ünlü bir roman yazarıdır. Cengiz Dağcı Türkiye'ye hiç gelmemesine rağmen eserlerini Türkiye Türkçesi ile yazmıştır. Türk soylu insanların yaşadığı; katliam, sürgün, gözaltı, tutuklama, işkence ve toplamda hem kültürel hem insani soykırımı anlatan Cengiz Dağcı, yakın dönem Türk tarihini tek başına sembolize eden bir soykırım anıtı gibidir.

Enbiya Çavuş: Türk Dünyası İnsan Hakları Savunucusu ve ressamdır. "Bulgaristan'da Türk Olmak" adlı kitabında Belene'yi anlatır.

Drau ve Kızılıçık Nehirleri Katliamı:

Almanların savaşı kaybetmesi üzerine esir düşen Mavi Alay askerlerinin, Ruslara teslim edildiği köprünün adı Drau'dur. Ruslar teslim edilen savaş esirlerini köprünün öbür yakasına geçer geçmez yaylın ateşi ile kurşuna dizdiği için birçok savaş esiri köprüden atlamayı tercih etmiştir. Bu nehirler Türklerin atlayarak intihar ettikleri, iki ölümden birini seçtikleri nehirlerdir. 5 bin kişi intihar etmiştir.

Duvardaki Kan: 1986 yılında TRT 1'de yayımlanmış bir Türk dizisidir. Dizi, bir Ermeni olan Sogomon Teyleryan'ın Berlin'de bulunan İttihat ve Terakki Fırkası'nın önde gelen paşalarından Talat Paşa'yı Chorlottenburg'da bir sokakta öldürmesini konu edinir.

E

Enbiya Çavuş: Türk Dünyası İnsan Hakları Savunucusu ve ressamdır. "Bulgaristan'da Türk Olmak" adlı kitabında Belene'yi anlatır.

EOKA: 1950'li yılların başlarında Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için Georgios Grivas liderliğinde, Kıbrıs Rumlarının Kıbrıs'ta kurduğu silahlı bir örgüttür.

Erzurum Katliamı: 1915 yılında Erzurum'da Ermeniler tarafından 270 Türk'ün katledildiği olaydır.

F

Fazıl Küçük: 1959 yılında Kıbrıs Türkleri ile Kıbrıslı Rumlarının ortak kurduğu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı yardımcısıdır. Kıbrıs Türklerinin Rauf Denktaş'tan önceki lideridir.

Fergana Olayları: 4 Haziran 1989 Özbekistan Fergana'da Ahıska Türklerine ikinci bir sürgün

ve soykırım yapılmıştır. Üç yüzden fazla Ahıskalı vahşice öldürülmüş yüz binden fazla insan Özbekistan topraklarından sürülmüştür. Sürgüne tabi tutulan birçok insan sürgün yollarında hayatlarını kaybetmiştir.

G

Guba Katliamı: 1918 yılında Ermeniler tarafından Azerbaycan'ın Guba şehrinde yapılan katliamdır. 122 köy yakılmış 30 bin insan vahşi bir şekilde öldürülmüştür. Katliam ait toplu bir mezar 2007 yılında şehir stadının onarımı sırasında yapılan kazı çalışmalarında bulunmuştur.

Gulag Toplama Kampları: Sovyetler Birliği'nde Stalin döneminde milyonlarca insanın "halk düşmanı" suçlamasıyla cezalandırılmak üzere gönderildiği kamplardır. Kamplarda pek çoğu Türk soylu milyonlarca insan; soğuk, açlık, sağlık koşulları ve acımasız çalışma şartları yüzünden ölmüştür. Kamplarda ölen insanların büyük bir çoğunluğunu Türkler oluşturmaktadır.

H

Harmanlı Katliamı: Ocak 1878'de Rus ve Don Kazak askerinden oluşan askeri birliklerin Harmanlı' da 20 bin Türk'ü katlettiği olaydır.

Haytarma: 2013 Ukrayna yapımı bir filmidir. Filmde Ahmet Han Sultan'ın hayatı ve Kırım-Tatar halkının 18 Mayıs 1944 yılında Stalin tarafından sürgün edilmesi anlatılır.

Hınçak Komitesi: Osmanlı Devleti'ne karşı cephe alan Ermeni terör örgütlerinden biridir. 1887 yılında Kafkasyalı bir Ermeni olan Avedis Nazarbeg ve Marksist ideolojiye inanmış beş öğrencisi ile birlikte İsviçre'nin Cenevre kentinde kurulmuştur. Çalışma bölgesi olarak Doğu Anadolu'yu seçen komitenin amacı bu bölgede bir Ermeni devleti kurmaktır.

Hocalı Katliamı: 26 Şubat 1992 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Dağlık Karabağ bölgesindeki Hocalı kasabasında yaşanan ve Azerbaycan sivillerinin

Dr. Nihat İlhan:
Kıbrıs Türk
Kuvvetleri alay
doktorudur. Nihat
İlhan'ın eşi ve üç
çocuğu, Dr Nihat
İlhan'ın evde
bulunmadığı bir
sırada, korunmak
için sığındıkları
banyo küvetinde
Eokacı Rumlar
tarafından
kurşunlanarak
öldürülmüştür.

Fergana Olayları:
4 Haziran 1989
Özbekistan
Fergana'da
Ahıska Türklerine
ikinci bir sürgün
ve soykırım
yapılmıştır. Üç
yüzden fazla
Ahıskalı vahşice
öldürülmüş yüz
binden fazla
insan Özbekistan
topraklarından
sürülmüştür.
Sürgüne tabi
tutulan birçok
insan sürgün
yollarında
hayatlarını
kaybetmiştir.

Ermenistan'a bağlı kuvvetler tarafından toplu şekilde öldürüldüğü olaydır. Katliamda 613 kişi öldürülmüş, 1275 kişi esir alınmış, 110 kişinin akıbeti ise halen bilinmemektedir.

İ

İdil-Ural Bölgesinde Yapay Açlık: 1921-1922 yıllarında İdil-Ural bölgesinde Rusların vergileri yüzde yüz yetmiş artırması ve halkın ellerindeki mahsule el koyması, ekim alanlarını daraltması, el koyduğu milyonlarca ton buğdayı ihraç etmesi ve halkından kaçırması sonucu açlık baş göstermiş, milyonlarca Ukraynalı ve Tatar Türk'ü hayatını kaybetmiştir.

İncir Kuşları: Sinan Akyüz tarafından kaleme alınmış bir romandır. Kitap Bosnalı bir genç kız olan Suada'nın gerçek yaşam hikâyesinden yola çıkarak yazılmıştır. Yazar kitapta dünyanın seyirci kaldığı Srebrenitsa Soykırımı'nı, öldürülen Boşnak, Arnavut ve Türk Müslümanları Suada'nın öyküsüyle yeniden gündeme getirmiştir.

İsa Yusuf Alptekin: Doğu Türkistan Hükümeti eski sekreteridir. Doğu Türkistan

davasına ömrünü adanmış ve "Doğu Türkistan Davası " adlı kitabı yazmıştır. Bilimselliği ağır basan bu kitapta Türk oldukları ve nüfuslarının kontrol altında tutulması gerektiği için sadece zalim Mao döneminde, Çin'de 36 milyon Uygur Türk'ünü hunharca soykırıma uğratıldığını bilgi ve belgeler ışığında ortaya koymuştur.

İsmail Suphi Bey: Rusya'daki açlık felaketini yerinde görmek için Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görevlendirilen heyetin üyelerindendir. Yazdığı raporda "Bu açlık ve kıtlıktan en çok Başkurt, Tatar, Kazak ve Kırgız çocuklarının etkilendiğini..." belirtir ve bu çocuklardan 20-30 bin kadarının Türkiye'ye getirilmesini teklif eder.

İşkence: Genel anlamı bir kimseye maddi veya manevi olarak yapılan aşırı eziyet, düşüncelerini öğrenmek amacıyla birine uygulanan eziyet, aşırı gerginlik,

sıkıntılı durum, azap; özel anlamı ise vidalı bir tür sıkıştırma aracı.

K

Kanlı Noel: 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıslı Türklere karşı başlatılan silahlı saldırılara verilen isimdir. Kıbrıs adasındaki çatışmaların başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Olaylarda toplam 364 Kıbrıs Türk'ü hayatını kaybetmiştir.

Kara Ocak: 20 Ocak 1990 yılında Sovyet Ordusu'nun Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti'nin başkenti Bakü'ye girmesiyle gerçekleştirilen katliamdır. Katliamda 132 kişi öldürülmüş, 700 kişi de yaralanmıştır.

Katliam: Topluca öldürme, kıyım, soykırım.

Kazakistan'da Yapay Açlık: 1921-1923 yılları arasında Sovyet coğrafyasında büyük bir yapay açlık felaketi yaşanmıştır. 1920'li yılların başındaki bu açlık, daha çok Kıyım, Ukrayna, İdil-Ural bölgesi ile Kazakistan'ı etkilemiştir. Kazakistan'da yaşanan açlık felaketi sonucunda 2.230.000 Kazak Türk'ü hayatını kaybetmiştir.

Kefensiz Gömülenler: Özbek yazar Şükrullah Yusufullah tarafından yazılmış bir kitaptır. Yazar kitapta Sovyet sürgün kamplarında, hapishanelerinde ve KGB sorgu ve işkencelerinde yaşadıklarını ve yaşananları anlatmıştır.

Kendi Kendine Defin: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Mahkûm, kendi mezarı kazdırıldıktan sonra o çukura atılır ve üzerine toprak atılarak diri diri gömülür.

Kerkük Katliamı: Türkmenlere yönelik en büyük katliamdır. 14 Temmuz 1959'da gerçekleştirilmiştir. General Abdülkerim Kassem'in iktidara gelişi için yapılan kutlamalar sırasında Kerkük'te bulunan Türkmenler, silahlı Kürt grupları tarafından katledilmiştir.

KGB: SSCB'nin gizli servsidir. Türklere yapılan katliamlar, sürgünler ve işkencelerin başkahramanıdır.

Guba Katliamı:
1918 yılında
Ermeniler
tarafından
Azerbaycan'ın
Guba şehrinde
yapılan katliamdır.
122 köy yakılmış
30 bin insan
vahşi bir şekilde
öldürülmüştür.
Katliam ait
toplu bir mezar
2007 yılında
şehir stadının
onarımı sırasında
yapılan kazı
çalışmalarında
bulunmuştur.

Hocalı Katliamı:
26 Şubat
1992 tarihinde
Azerbaycan
Cumhuriyeti'nin
Dağlık Karabağ
bölgesindeki
Hocalı
kasabasında
yaşanan ve
Azerbaycan
sivillerinin
Ermenistan'a
bağlı kuvvetler
tarafından
toplu şekilde
öldürüldüğü
olaydır. Katliamda
613 kişi
öldürülmüş, 1275
kişi esir alınmış,
110 kişinin
akıbeti ise halen
bilinmemektedir.

Kırım Sürgünü: 2. Dünya Savaşı sonunda SSCB lideri Stalin'in Almanlara yardım ettikleri gerekçesi ile 18 Mayıs 1944 gecesi vagonlara doldurularak 423.100 Türk'ü SSCB'nin çeşitli bölgelerine sürgün ettiği olaydır. Ağır yolculuk koşullarına dayanamayan 195.371 kişi hayatını kaybetmiştir.

Kırım Tatar Sürgünü: Kırım Tatarları, 1944 yılında SSCB tarafından Özbekistan SSC ve Sovyetler Birliğinin diğer bölgelerine sistemli bir şekilde sürgün edilmişlerdir. Özbekistan'a sürülen Kırım Tatarlarından 10.105 kişi açlıktan ölmüş. NKVD verilere göre ise yaklaşık 30.000 (% 20) kişi, bir buçuk yıl içinde sürgünde ölmüştür.

Kırımlı: 2. Dünya Savaşı sırasında Kırımlı Türklerin yaşadığı acıları anlatan bir filmidir. Film Cengiz Dağcı'nın "Korkunç Yıllar" romanından uyarlanmıştır.

Kolay Doğum: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Toprak sahibi hamile kadınları sırt üstü yatırıp, üzerine birisi veya bizzat kocasını çıkarıp, çiğnetmek suretiyle öldürmekte kullanılan işkence türüdür.

Komutan Hamazasp: Taşnak çeteleri komutanıdır. Azerbaycan bölgesinde ve Doğu

Anadolu'da yapılan birçok katliamın başında bulunmuş bir canidir.

Kurt Seyit ve Şura: Nermin Bezmen tarafından kaleme alınmış tarihi bir romandır. Roman da bir aşk hikâyesinin yanında o dönem Kırım'da yaşanan savaşı ve Kırım Türklerinin yaşadıkları acıları gözler önüne serer.

Kuteybe Bin Müslim: Muaviye dönemi komutanlarından. Binlerce Türk'ü katletmesi ile bilinir.

L

Levi Baskını: Mayıs 1924'de İngiliz kuvvetleri ile lejyoner Tiyari Levi askerlerinin Kerkük' de yaptıkları katliamdır. Olaylar sırasında 280 Türkmen şehit edilmiştir.

M

Mavi Alay: Türkiye Cumhuriyeti'nin önerisiyle, 2. Dünya Savaşı'nda Almanya için, SSCB'ye karşı savaştan Kırım Türklerinin oluşturduğu 8 bin kişilik ordudur.

Mavi Kelebekler: Sinevizyon Yapım tarafından yapılan ve Bosna Savaşı dönemini anlatan Türk televizyon dizisidir. Dizi 1992'de başlayan Bosna Savaşı'nda Boşnak halkın acılarını anlatmaktadır. Dizi başlamadan önce ekranda "Avrupa'nın ortasında ama insanlıktan çok uzakta, tüm dünyanın gözleri önünde yaşanan soykırımda hayatını kaybeden Boşnak Halkı'nın aziz anısına..." yazılı bir ekran yazısı belirir.

Mavi Kelebeklerin İzinde: Her yıl 11 Temmuz'da TRT'nin Srebrenitsa Katliamı anısına yayınladığı belgeseldir. Adını sadece toplu mezarların üstünde açan ve yalnızca bu ölüm çiçeklerinin etrafında olan kelebeklerden alır.

Mistras Katliamı: Yunanlılar, 1770 yılında Mistras kentinde 400 Türk'ü öldürmüştür. Türk çocukları, minarelere çıkarılıp aşağıya atılmışlardır.

Mora Yarımadası Katliamı: Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması ile birlikte Mora Yarımadası'nda yaşayan Türkler büyük zulüm görmüş ve kaçma fırsatı bulamayan 20 bin Türk hunharca katledilmiştir.

Muratağa, Sandallar ve Atlılar Katliamı: 14 Ağustos 1974 tarihinde EOKA-B tarafından Kıbrıs'ın Muratağa, Sandallar ve Atlılar köylerinde Kıbrıs Türklerine karşı gerçekleştirilen katliamdır. Katliamda en genci 16 günlük, en yaşlısı ise 95 yaşında olmak üzere 126 Türk öldürülmüştür.

İsa Yusuf Alptekin: Doğu Türkistan Hükümeti eski sekreteridir. Doğu Türkistan davasına ömrünü adanmış ve "Doğu Türkistan Davası" adlı kitabı yazmıştır. Bilimselliği ağır basan bu kitapta Türk oldukları ve nüfuslarının kontrol altında tutulması gerektiği için sadece zalim Mao döneminde, Çin'de 36 milyon Uygur Türk'ünü hunharca soykırıma uğratıldığını bilgi ve belgeler ışığında ortaya koymuştur.

Kanlı Noel: 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıslı Türklere karşı başlatılan silahlı saldırılara verilen isimdir. Kıbrıs adasındaki çatışmaların başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Olaylarda toplam 364 Kıbrıs Türk'ü hayatını kaybetmiştir.

Kerkük Katliamı: Türkmenlere yönelik en büyük katliamdır. 14 Temmuz 1959'da gerçekleştirilmiştir. General Abdülkerim Kassem'in iktidara gelişi için yapılan kutlamalar sırasında Kerkükte bulunan Türkmenler, silahlı Kürt grupları tarafından katledilmiştir.

Müsavi Taksimi: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Mahkûmların bir ayağını bir öküze, diğer ayağını ikinci bir öküze ya da ata bağlayıp bu hayvanları aksi istikamete koşturup mahkûmu parçalamak suretiyle yapılan işkencenin adıdır.

N

NKVD: Türkçe açılımı; İçişleri Halk Komiserliği'dir. Sovyetler Birliğinin gizli polis teşkilatıdır. Katyn Katliamı ve Holodomor Felaketi'nin sorumlusu oldukları iddia edilir.

O

Osman Batur: Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı için mücadele etmiş olan direnişçi bir liderdir. 20. yüzyılın ilk yarısında Çinliler ve Ruslara karşı bağımsızlık mücadelesi vermiştir. 1951 yılında Çinliler tarafından idam edilmiştir.

P

PKK: Türkçe açılımı; Kürdistan İşçi Partisidir. Türkiye'nin doğu ve güneydoğusu, Irak'ın kuzeyi, Suriye'nin kuzeydoğusu ve İran'ın kuzeybatısını kapsayan bölgede bir Kürt devleti kurmayı amaçlayan ve bu amaçla söz konusu toprakların Türkiye sınırları içinde kalan kısmına sahip olabilmek için güvenlik güçleri, köy korucuları ve sivillere karşı eylem yapan yasadışı silahlı bir terör örgütüdür. 1974 yılında Abdullah Öcalan tarafından kurulan PKK'nın ideolojisi, Marksizm-Leninizm üzerine kuruludur. PKK, ASALA terör örgütünün devamı olarak görülmektedir. Terör örgütü yaklaşık 40 bin Türk vatandaşını öldürmüştür.

R

Rabia Kadir: Uygur halkının insan hakları için mücadele eden kadın lideridir. 2005 yılından bu yana ABD'de yaşamakta ve Uygurların sesini dünyaya duyurmaya çalışmaktadır. 2006'da Dünya Uygur Kurultayı (WUC) başkanı seçilmiştir. 2006'nın Kasım ayında Münih'te yeni kurulan Dünya Uygur Kurultayı'nın (WUC) başkanı ilan

edilmiştir. 2004 yılında Norveç'te, insan hakları için savaştığından dolayı Thorolf-Rafto-Ödülü'nü almıştır.

Rauf Denktaş: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanıdır.

Rumeli'den Türk Göçleri: 1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında göçe maruz bırakılan 100.000 Türk açlık, salgın hastalık ve yapılan saldırılar sonucunda ölmüştür.

S

Serj Sarkisyan: Bugünkü Ermenistan cumhurbaşkanıdır. Karabağ'da Ermeni birliklerine kumandanlık yapmıştır. Sarkisyan'ın Hocalı katliamına bilfiil katıldığı bilinmektedir.

Soğuk Depo: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Mahkûmları ağır şekilde döverek yarı ölü hale getirdikten sonra kara gömüp öldürmenin adıdır.

Sonsuz Koridor: Avrupa Azerbaycan Topuluğu'nun destekleriyle "Hocalı İçin Adalet" kapsamında çekilen bir belgeseldir. Belgesel 2015'de gösterime başlamıştır. Belgesel Jeremy Irons tarafından seslendirilmiştir.

Soykırım: Bir insan topluluğunu ulusal, dinsel vb sebeplerle yok etme, jenosit, gnosit, pogrom.

Srebrenitsa Katliamı: 1991-1995 Yugoslavya İç Savaşı'nda Sırp Cumhuriyet Ordusu'nun Srebe-nitsa'ya karşı giriştiği Krivaya 95 Harekatı sırasında Temmuz 1995'te yaşanan en az 8.372 Boşnak'ın Bosna Hersek'in Srebrenitsa kentinde General Ratko Mladaviç komutasındaki Bosna Sırp Ordusu tarafından öldürüldüğü olaydır. Katliamda öldürülen insanların bir bölümünün de Türk soylu olduğu bilinmektedir.

Sulduz Katliamı: 1979 yılında Güney Azerbaycan'da bulunan Sulduz şehrini Kürtleştirmek için Kürtler tarafından Azerbaycan Türklerine yapılan katliamdır. Katliamda iki bin Türk vahşice öldürülmüştür.

Serj Sarkisyan: Bugünkü Ermenistan cumhurbaşkanıdır. Karabağ'da Ermeni birliklerine kumandanlık yapmıştır. Sarkisyan'ın Hocalı katliamına bilfiil katıldığı bilinmektedir.

Şamahı Katliamı: 1918 yılında Ruslar tarafından desteklenen Ermenilerin Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde 5 bin Türk'ü muhtelif camilerde toplayıp diri diri yaktıkları olaydır.

Talkan Katliamı: 8. yüzyılda Türkleri Müslümanlaştırmak amacıyla Araplar tarafından yapılmıştır. Katliam barbarlığı ile meşhur Kubeyte Bin Müslim'in orduları tarafından yapılmıştır. Katliamda 40 bin Türk hayatını kaybetmiştir.

Taşnak-Sutyun Komitesi: 1890'da Tiflis'te kurulan bir terör örgütüdür. Taşnak komitesinin amacı, ayaklanarak Doğu Anadolu ve Çukurova bölgesinde bir Ermeni devleti kurmaktır.

Suya Doyurma: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Bazı arazi sahiplerini çuvallara sokup, nehirlere atıp, boğularak ölmelerini sağlamak suretiyle yapılan bir işkence türüdür.

Sürgün: Ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse, sürülme işi, nefiy, bir kimsenin sürüldüğü yer.

Ş

Şamahı Katliamı: 1918 yılında Ruslar tarafından desteklenen Ermenilerin Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde 5 bin Türk'ü muhtelif camilerde toplayıp diri diri yaktıkları olaydır.

Şükrullah Yusufullah: Stalin döneminde halk düşmanı yaftası ile çalışma kamplarına sürgüne gönderilen Özbek yazardır.

T

Talkan Katliamı: 8. yüzyılda Türkleri Müslümanlaştırmak amacıyla Araplar tarafından yapılmıştır. Katliam barbarlığı ile meşhur Kubeyte Bin Müslim'in orduları tarafından yapılmıştır. Katliamda 40 bin Türk hayatını kaybetmiştir.

Tarlaya Bakmak: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Toprak sahibi Müslüman Türkleri, kendi tarlasındaki bir ağaca baş aşağı asmak suretiyle öldürmektir. Bu öldürüş usulüne, "zamanında doyamadığı topraklara, baka baka ölsün" anlamında bu isim verilmiştir. Asılan kişi nefesinin kesileceği anda yere indirilir, ayıltılır ve gözünü açtıktan sonra, "çabuk öldüğün takdirde toprağına kâfi derecede bakamazsın. Doya doya bakarak öl" denir ve ipi çekilerek işkenceye devam edilir.

Taşnak-Sutyun Komitesi: 1890'da Tiflis'te kurulan bir terör örgütüdür. Taşnak komitesinin amacı, ayaklanarak Doğu Anadolu ve Çukurova bölgesinde bir Ermeni devleti kurmaktır.

Törekul Aytmatov: Cengiz Aytmatov'un babasıdır. Çon-Taş katliamında hayatını kaybetmiştir.

Tripoliçe Katliamı: Yunan bağımsızlık savaşı sırasında yapılan Tripoliçe kuşatması esnasında Türklerin ve Yahudilerin katledilmesi olayıdır. Katliamda 35.000 insan hayatını kaybetmiştir.

U

Urmiye Soykırımı: 1918 yılında Ermeniler ve işbirlikçileri tarafından Güney Azerbaycan'da 160 bin Türk'ün katledildiği olaydır.

Uygur Katliamı: Doğu Türkistan 1949 yılından bu yana Çin Halk Cumhuriyeti'nin siyasi ve iktisadi kontrolü altındadır. 1949-1952 yılları arasında 2 milyon 800 bin; 1952-1957 arasında 3 milyon 509 bin; 1958-1960 yılları arasında 6 milyon 700 bin; 1961-1965 yılları arasında 13 milyon 300 bin kişi ya Çin ordusu tarafından katledilmiş ya da rejimin doğurduğu kıtlık sonucunda ölmüştür. Günümüzde de bu soykırım devam etmektedir.

Y

Yeşilyayla Katliamı:1918 Mart ayında Erzurum'un Yeşilyayla köyünde Ermeniler tarafından Türklere yapılan katliamdır. Yaşlı erkek, kadın ve çocuklar bir mereğe (samanlık) doldurulmuş ve üzerlerine ateş açılarak öldürülmüştür. Toplu mezardan 100'e yakın iskelet çıkarılmıştır.

Z

Zağra Müftüsünün Hatıraları: Hüseyin Raci Efendi'nin "93 Harbi" diye anılan 1877-1878 Moskof Harbi'nde Rumeli'deki Türk ve Müslümanların başına gelen felaketleri anlattığı kitabıdır.

Zori Balayan: Ermeni bir doktordur. Hocalı Katliamı sırasında, pencereye çivilenmiş 13 yaşında bir Türk çocuğunun canlı iken derisini yüzen, kaç dakikada öleceklerine dair zaman tutan ve bunu üç Türk çocuğuna daha uygulayan bir canidir.

Urmiye Soykırımı: 1918 yılında Ermeniler ve işbirlikçileri tarafından Güney Azerbaycan'da 160 bin Türk'ün katledildiği olaydır. **Uygur Katliamı:** Doğu Türkistan 1949 yılından bu yana Çin Halk Cumhuriyeti'nin siyasi ve iktisadi kontrolü altındadır. 1949-1952 yılları arasında 2 milyon 800 bin; 1952-1957 arasında 3 milyon 509 bin; 1958-1960 yılları arasında 6 milyon 700 bin; 1961-1965 yılları arasında 13 milyon 300 bin kişi ya Çin ordusu tarafından katledilmiş ya da rejimin doğurduğu kıtlık sonucunda ölmüştür. Günümüzde de bu soykırım devam etmektedir.

1 “Gülen başkaldırır/ Ağlayan benim/ Oynayan başkaldırır/ İnleyen benim” anlamına gelen dizeler için bkz. turkistanlilar.org/turkistanin-uc-sairi-anildi/

Kaynaklar

- Abdullah YAMAN (1973), Ermeni Meselesi ve Türkiye, Otağ Yayınları, Temmuz
- Ahmet BURAN (Prof. Dr.), (2010), Kurşunlanan Türkoloji, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aleksander SOLJENİTSİN (1974), Gulag Takım Adaları, Cilt 1-2, çev. Selim Taygan, Nebioğlu Yayınevi, Yayın Yeri Yok,
- Cemal ANADOL (Prof. Dr.), (2010), Tarihe Hükmeden Millet Türkler, İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.
- GUENTER Lewy (2011), 1915 Osmanlı Ermenilerine Ne Oldu? Çarpıtılan Değiştirilen Tarih, çev. Ceren Elitez, İstanbul: Timaş Yayınları.
- HARRY Scott Gibbons (2003), Kıbrıs'ta Soykırım, Yayına Hazırlayan Erol Fehim, Near East Publishing, Lefkoşa
- Hülya ARGUNŞAH, Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 1-2-3-4 Cilt, Birinci Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları, Ocak 1999.
- Hülya ARGUNŞAH, Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Makaleler 1-2-3-4 Cilt, Birinci Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları, Ocak 1999.
- Hüseyin Râci Efendi, Zağra Müftüsünün Hatıraları / Tarihçe-i Vak'a-i Zağra, Baskıya Hazırlayan: Ertuğrul Düzdağ, Tercüman 1001 Temel Eser.
- İbrahim ŞAHİN (1996), Cengiz Dağcı'nın Hayatı ve Eserleri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İsa KOCAKAPLAN (1999), Cengiz Dağcı'nın Dört Romanı, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- İsa Yusuf ALPTEKİN (1992), Doğu Türkistan Davası, İstanbul: Seha Neşriyat.
- Justin MCCARTHY (Prof. Dr.), (1995), Ölüm ve Sürgün, çev. Prof. Dr. Bilge Umar, İstanbul: (İnkılap Kitabevi, Kitabın İngilizce orijinali için bk. JustinMcCarthy (1995), DeathandExile: TheEthnicCleansing of OttomanMuslims, 1821-1922, Darwin Press, ISBN 9780878500949)
- Kadir MISIROĞLU (1974), Moskof Mezalimi, Cilt I-II İstanbul: Sebil Yayınevi.
- Kadir MISIROĞLU (1972), Türkün Siyah Kitabı Yunan Mezalimi, İstanbul: Sebil Yayınevi.
- Mehmet Arif Bey, 93 Moskof Harbi ve Başımıza Gelenler, Sadeleştiren: Nihad Yazar, Anadolu Neşriyat Yurdu, İstanbul 1974.
- Pierre LOTİ, Can Çekişen Türkiye 1914, hzl. Fikret Şahoğlu, Tercüman 1001 Temel Eser, Yayın yeri ve tarihi yok.
- Salim DURUKOĞLU (2014), Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Türklük Bilinci, Ankara: Sonçağ Yayınları.
- Şükruallah YUSUFOĞLU (2009), Kefensiz Gömülenler, İnceleme - Aktarma: Şuayip Karakaş, Ankara: Berikan Yayınları.
- Yaşar AKSAN (2011), Tek Suçları Türk Olmaktır, Cilt 1-2, İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Yavuz BAHADIROĞLU (1976), Kıırım Kan Ağlıyor, İstanbul: Yeni Asya Yayınları.
- <http://tr.wikipedia.org>
- <http://sahipkiran.org>